

Inleidend woord bij de uitreiking van de prijzen van de Vogeljaar-Schrijversparade 1988

Dames en heren,

Het verheugt de jury van de eerste en enig in zijn soort op het westelijk halfroond vertoonde opstellenwedstrijd van ons lijfblad, bestaande uit Mark Glotzbach, natuurjournalist van de Haagse Courant, Jaap Taapken, nadere introductie overbodig en Jan van Gelderen, feestredenaar, zo veel mensen op deze mooie zaterdagmiddag hier te zien.

Het verwondert ons ook. Vogelaars horen toch op deze eerste fraaie winterdag buiten bij de vogels te zijn. Het feit dat wij sinds 1818 of daaromtrent (volgens Ukkel) niet zo'n warme winter hebben gehad, geeft aanleiding tot ongehoord vogelgedrag. Ook daar ziet u binnen niets van. Neem bijvoorbeeld de Rietgans in legnood die ik op weg naar deze schaapskooi tegenkwam. Het dier stond een bloeiende pol Speenkruid met speentjes en al uit de grond te rukken omdat hij alleen daar zijn eieren kwijt wilde.

Onze collega's vogelvrienden met het geweer hebben het beter. Hun bestuur zit ongetwijfeld in restaurant 'De Kievit' in Wassenaar de top van Faunabeheer te bewerken en dat geeft de leden van de club gelegenheid ongestraft in de polder aan ganzenbeheer te doen. Wij kunnen nog wat ganzen-gegak boven de schaapskooi meemaken. Een vogelaar moet een manische optimist zijn.

Hoe het ook zij. De jury acht de vogelopstellenwedstrijd een historisch keerpunt in de geschiedenis van de natuurjournalistiek die vanmiddag zijn bekroning vindt in het uitreiken van forse geldprijzen. U kunt in ieder geval zeggen dat u erbij bent geweest.

Hoewel, bent u er wel bij?

Niemand viel mij in de rede toen ik het had over de Rietgans die zijn eieren niet kwijt kon. Dat heeft te maken met het feit dat de vogelsport een mannsport is. Ontmoet men ooit een solitaire vrouw met een kijker in het veld? Die zeldzame keer dat dat gebeurt veronderstelt men toch maar dat ze dat ding vasthoudt voor haar vriend die achter een belendende boom datgene pleegt wat met een kijker in de hand lastig is. Vooral het riempje.

Waar postbus 51 al jarenlang probeert vrouwen in mannelijke beroepen te praten als lasser, infanterist of bestierder van een multinational, is nog geen terreinbeheerder op het idee gekomen bij Emancipatiezaken subsidie aan te vragen voor het vrouwveiliger maken van de natuur. Vrouwen vermoeden achter elke boom een enge man. Of die er is of niet is, maakt niet uit. De angst onder de vrouwen zit er goed in en dat houdt ze uit de natuur.

Wie mij niet gelooft, moet maar eens een kleine enquête plegen onder zijn vrouwelijke kennissen. Zelf kwam ik op het spoor van dit fenomeen door het feit dat van de dertig brieven die ik per week op mijn natuurschrijfsels krijg, er twintig van vrouwen zijn. Analyse van de inhoud van die brieven ligt er ook niet om. Mannen hebben het zelf gezien en zijn het dus niet met mij eens. Vrouwen vragen of datgene wat ik beschrijf ook in werktijden in het plantsoen bij het plaatselijke politiebureau valt te beleven.

Daar ben ik waar ik wil zijn. Diegene die over zijn belevenissen in de natuur schrijft, doet dat voornamelijk voor vrouwen en dat is een hele verantwoordelijkheid want de mannenvereld houdt vrouwen natuurdor.

Het zou natuurlijk gezellig zijn om op vogeltochten niet alleen mannen met een kijker tegen te komen, maar ook de vogelwetenschap is gebaat bij vrouwen. Tien jaar geleden kreeg ik een brief van een dame uit Hulst die mij schreef niet te kunnen geloven dat wanneer van een paartje ganzen een van de partners is weggeschoten de andere voor verdere voortplanting verloren is,

Niet dat ze ooit wilde ganzen had gezien, maar dit was te gek. Ze heeft nog steeds geen ganzen in het wild gezien, maar onlangs kreeg ze van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer gelijk. Uit onderzoek aan de Brandgans blijkt dat in ieder geval deze soort niet strikt monogaam is.

Wilt u een zwaarder wegend bewijs van het belang van vrouwen voor objectieve wetenschap? Italiaanse onderzoekers (mannen!) wilden ons een paar jaar geleden doen geloven dat de mannetjes van de Heggemus er harems op nahouden en dat de wijfjes in de harem dat niet eens zouden weten. Er moest een vrouwelijke onderzoeker aan te pas komen om te bewijzen dat de wijfjes de kunst van het overspel nóg slimmer beoefenen.

Vogelsport en vogelstudie hebben de vrouw hard nodig.

Terug naar de vogelaar. Het artikel is immers alleen nog maar in de mannelijke versie voorhanden.

De vogelaar is niet dom en weet dat hij zijn oerinstincten volgt. Hij wil een beest hebben. Omdat hij zich daarvoor schaamt, heeft hij pijl en boog en lijmstok ingewisseld voor kijker en camera en gaat liever alleen. Dan loopt hij ook niet het risico dat iemand getuige is van de traan in zijn oog wanneer de Wulp zich jubelend verheft boven de buntgraspampas en hoeft hij tegen niemand te zeggen dat hij zich weer helemaal één met de schepping voelt als hij de eerste Rotgans van het seizoen het agrarische honk weer ziet opzoeken.

De vogelaar is een solist en houdt zijn emoties binnen. Het beste bewijs daarvoor krijg je als je mag meemaken dat twee of meer vogelaars elkaar in het veld tegenkomen.

- Nog wat gezien?
- Gaat wel. Dunbekkie in de stuifduintjes.
- Zit er de hele zomer al.
- Mazzel.
- Doej.

Thuis ligt zijn gestopte pijp al klaar. Niet gehinderd door plichten als knollen verzamelen of de

was, werpt hij zich nog voor het eten op de opstelwedstrijd van Het Vogeljaar. En dan blijkt de Nederlandse vogelaar tot de breedstschrijvende van de wereld te horen.

De jury kreeg 48 verhalen te verwerken. En het valt mij ineens in waarom het puik van de Nederlandse vogelaars vanmiddag hier zit. De zon schijnt. Uit de opstelwedstrijd blijkt dat u pas gelukkig bent als er reten wolkenflarden langs het zwerk worden gejaagd, als er ploeterende kluchten talinkies uit het niets verschijnen, als het onweer knetterend losbarst, als de ijspegels in uw baard hangen.

Dát is romantiek. De Nederlandse vogelaar is een onversneden romanticus. En een held. Maar dat verwondert niet. Heldendom en romantiek gaan hand in hand. En zo vernam de jury dat de Nederlandse vogelaar zich niet laat weerhouden door afmatting, koude, frauderende pompbediendes en slecht voedsel om vogels te gaan kijken.

Niet alleen de veelheid aan verhalen verraste de jury, ook de gemiddelde hoge kwaliteit ervan en soms de zo verrassende benadering van waar het ons allemaal om gaat: vogels. Na dat gezegd te hebben, mag ik aandacht vragen voor een goede raad: probeer eens los te komen van Thijsse.

De organisatoren van deze verhalenparade hoopten zo nadrukkelijk dat de nieuwe Thijsse onder de inzenders zou worden gevonden.

De jury is blij dat de nieuwe Thijsse zich niet heeft gemeld. Dat lijkt paradoxaal. De verklaring ervoor is dat we allemaal vijftig jaar te laat leven en dat donders goed weten. Een excursiegebied als het vogeleiland 'De Beer' is in Nederland niet meer te vinden. Het huidige Texel is een afbrokkelende schim van het Texel van Thijsse. Het getijdenavontuur in de Biesbosch kan nooit meer herhaald worden.

Thijsse is een monument uit het verleden geworden. Een aartsvader, nog erger: een mythe. Zoals koning Arthur op zijn naam alle goede daden en geen enkele slechte van twaalf generaties vechters, monniken en toverende kwakzalvers verzamelde, zo staat Thijsse voor een tijdperk waarin niet alleen hij, maar vele anderen de biologie wisten te populariseren.

En zijn mythe is onverbreekelijk verbonden aan een tijd waarin er aan natuur geen gebrek was

en slechts een enkele zonderling haar bestudeerde.

Thijsse die in wollen zwempak met touw tussen de tanden door het Naardermeer zwom om deze eerste bezitting van Natuurmonumenten in kaart te brengen, is nu een held.

Een afgestudeerde, maar werkloze bioloog die met een piepende batdetector een Amsterdamse volkswijk op vleermuizen inventariseert, wordt in een plaatselijke krant als een zachtzinnige idioot afgeschilderd. Held, of nuttig of begrijpelijk zal hij pas over dertig jaar zijn.

De betekenis van Thijsse en zijn companen is ons nu duidelijk. Wij doen echter verkeerd om te willen zijn of te willen schrijven zoals hij. Uit de ingezonden verhalen blijken veel mensen dat bewust of onbewust wel te doen. Daarmee verhindert u zich duidelijk te zijn voor de mensen van nu over de natuur van nu. Daarvoor hebt u ook de woorden van nu nodig.

De huidige generatie van vogelfotografen laat zich niet blokkeren door het verleden. Dacht je dat ze hun belangenclub 'Burdet' hebben genoemd of 'Broeders van de Zaanse school'? Welnee, ze hebben zich verenigd in een 'gilde' en wekken daarmee een schijn die even vals is als het door de groothandel verstrekte bordje 'Warme bakker' in de etalage van de moderne broodverdelers. In de gildetijd moest de fotografie nog worden uitgevonden. Dat is veilig. De gildebroedersfotografen vertonen een verpletterende truc om zich los te schoffelen van hun historische wortels: ze beloven plechtig geen nestfoto's te maken in de wetenschap dat juist de nestfoto's van de eerste vogelfotografen niet te verbeteren zijn.

De uitlaatgassen van auto's maken meer slachtoffers onder de vogels dan een met respect en kennis van zaken gemaakte nestfoto. Als het gilde een voorbeeldfunctie wil hebben, zou men kunnen overwegen foto's die met behulp van de rijdende schuilhut worden gemaakt in het vervolg te boycotten.

U ziet: het Thijsse syndroom zit de voorlichting naar de leek over de geneugten der natuur nog steeds in de weg, van een Burdetsyndroom is geen sprake. Daarom zijn de foto's zo mooi en de verhalen nog wat minder. Het wordt dringend tijd het juryrapport van de eerste Vogeljaar Schrijversparade aan u bekend te maken.

■ Jan van Gelderen, Ruysdaelkade 183 huis, 1072 AT Amsterdam.